

genre aanduiding die om enige toelichting vraagt.

Want wat is een “volksopera”, het kernwoord in de naam van het collectief? Stichting Volksopera Nederland, een organisatie die in de grote steden via de liedkunst verschillende bewonersgroepen met elkaar in contact wil brengen, definieert dat begrip in grote lijnen aldus: een muziekdrama, gezongen door inwoners van een grotestadswijk, gebaseerd op een speciaal voor de wijk geschreven libretto, gebruikmakend van hoogtepunten uit drie eeuwen operageschiedenis.

Dat klinkt overzichtelijk, en tegelijk moeten we vaststellen dat die definitie nogal afwijkt van wat Het Volksoperahuis onder dat begrip verstaat. Jef Hofmeister en Kees Scholten beschrijven een volksopera als een muziektheatervoorstelling die actuele maatschappelijke thema's aansnijdt op een muzikale, toegankelijke en humoristische manier. Lijkt het genre bij Volksopera Nederland in de eerste plaats een gedemocratiseerde manier van (gezongen) theater maken, vóór en door de man en de vrouw in de straat, bij Het Volksoperahuis vindt het creatieve proces plaats binnen de muren van een “huis”, door professionals die vele artistieke vaardigheden beheersen, variërend van schrijven, componeren en musiceren (Jef Hofmeister) tot zingen, acteren en regisseren (Kees Scholten).

Dat wil overigens niet zeggen dat het gezelschap de deuren van het huis gesloten houdt. Integendeel, niet alleen liggen de voorstellingen van het Volksoperahuis op zichzelf al binnen het bereik van een breed en divers publiek, maar ook wil de groep, onder meer langs de weg van educatieve projecten en randprogrammeringen, de producties dicht bij de verschillende doelgroepen brengen.

In februari van dit jaar zag ik *De dood en de zee*, volgens de leden van de groep zelf “de oer-volksopera die Het Volksoperahuis maakte tot wat zij is”. De voorstelling, gebaseerd op de beroemde legende van De Vliegende Hollander, is in de loop der jaren zo'n tweehonderd keer gespeeld, en die ervaring zie je er meteen aan af. In een stuk of vijftien liederen met daaromheen een fraaie, gespierde prozatekst wordt het tragische verhaal verteld van de koppige kapitein Van der Decken, die in een apocalyptische storm weigert de zeilen van zijn schip te reven. De voorstelling in februari vond plaats in het Haagse Appeltheater, als toepasselijke nevenactiviteit in de

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[K] **SPEELSHEID ALS GRONDTOON.
EEN KWARTEEUW HET VOLKSOPERAHUIS**

Het Volksoperahuis is een Amsterdams collectief dat al meer dan vijftientig jaar met succes voorstellingen maakt. Aanvankelijk onder de naam Holle Hond werd Het Volksoperahuis opgericht in 1989 door auteur, componist en muzikant Jef Hofmeister (1957) en zanger, acteur en regisseur Kees Scholten (1958). Samen produceerden zij sindsdien zo'n vijftientig volksopera's, een

Kerst in Paramaribo van Het Volksoperahuis, Foto Jochem Jurgens.

periode waarin De Appel Heijermans' klassieker *Op hoop van zegen* speelde.

Niet geheel toevallig is Arie de Mol, sinds begin 2015 artistiek leider van De Appel, de verteller in *De dood en de zee*. Er wordt, zoals verwacht mag worden, volop gezongen en gemusiceerd, maar de vertellersrol blijft leidend en overheersend. Bovendien zingt De Mol vrolijk mee, terwijl naast Jef Hofmeister en Kees Scholten de musici Kim Soepnel (contrabas) en David van Aalderen (viool en klarinet) het talentvolle kwintet completeren.

De dood en de zee is met zijn korte duur en intieme sfeer vooral een liedjesprogramma met een herkenbare rode draad, en verdient ondanks zijn historische betekenis voor Het Volksoperahuis waarschijnlijk minder de naam van "volksopera" dan ander werk van het collectief. Dat heeft overigens ook te maken met de vrijblijvende inhoud: de voorstelling lijkt ontdaan van alles wat afbreuk zou kunnen doen aan een gevoel van goed gevoel bij de toeschouwer. De kapitein is weliswaar een bullebak, en hij spookt bizarre dingen uit, maar door de ironische afstand waarmee De Mol hem neerzet, behoudt hij de sympathie van de toeschouwer.

Deze voorstelling, met een sterk sprookjesachtig karakter, kan die afstand in het algemeen goed verdragen. Van een ander kaliber is *Kerst in Paramaribo*, dat alleen al door de complexere mise-en-scène wat meer opera-achtige trekken heeft, maar dat ook inhoudelijk meer geëngageerdheid pretendeert.

Nadat in eerdere producties van Het Volksoperahuis al de voormalige koloniën Indonesië (*Hete Peper*) en Curaçao (*Tambú, a Freedom Song*) de revue waren gepasseerd, heet *Kerst in Paramaribo* – "geen kerstvoorstelling" meldt het affiche ten overvloede – de relatie te onderzoeken tussen Nederland en het veertig jaar onafhankelijke Suriname.

Ook nu werkt Het Volksoperahuis samen met andere theatermakers uit verschillende disciplines. Een centrale plaats wordt opgeëist door actrice en zangeres Manoushka Zeegelaar Breedveld en haar vader Borger Breedveld, die in 1976 naast Willeke van Ammelrooy de hoofdrol vertolkte in Pim de la Parra's legendarische *Wan Pipel*, de eerste speelfilm sinds het begin van de onafhankelijkheid. Daarnaast is er een fraaie, ondersteunende rol voor multi-instrumentalist Walther Muringen. Het vertrouwde duo Jef Hofmeister en Kees Scholten compleeteert het tableau.

In *Kerst in Paramaribo* verhuizen een Nederlandse man (Scholten) en zijn Surinaamse vrouw (Breedveld) naar Paramaribo om daar een café te beginnen. Hoe die twee vanuit een totaal verschillende achtergrond aan elkaar verknocht zijn geraakt, is een vraag die onbeantwoord blijft en die ook na aankomst in Suriname geen dramatische uitwerking krijgt. De vrouw wordt bij herhaling aangeduid als "een tropische verrassing" en voor de man betekent de kennismaking met het land van zijn echtgenote een bescheiden cultuurschok die hij met een zekere onverschilligheid lijkt te ondergaan.

Wanneer Breedveld als reisleidster, in een zoveelste dubbelrol, een aantal toeristen rondleidt op Fort Zeelandia, verwacht je als toeschouwer – en hoop je eerlijk gezegd zelfs – dat het na alle speelsheid toch nog spannend gaat worden. En inderdaad: de Decembermoorden van 1982 worden weliswaar genoemd, maar puur als een historisch gegeven dat verder geen uitwerking krijgt naar de actualiteit van 2016.

Zelf zeggen de makers van *Kerst in Paramaribo* dat ze er bewust voor gekozen hebben niet een voorspelbare voorstelling te maken “over revolutie, Bouterse, cocaïne en Junglecommando’s”, maar dat ze de focus wilden verleggen naar “het lief en leed van de Surinamer hier en daar, het gemis, het verlangen, de verbondenheid” om op die manier de positionering van Nederland en Suriname ten opzichte van elkaar te verhelderen.

Voor die invalshoek is veel te zeggen, maar op de een of andere manier voel je je na afloop toch enigszins met lege handen staan. De toeschouwer wordt weliswaar verleid met aanstekelijke muziek, met originele vondsten in spel en mise-en-scène, en niet in de laatste plaats met een prachtige rol van Manoushka Zeeglaar Breedveld als actrice en zangeres, maar de voorstelling gaat nergens schuren en zet nauwelijks aan tot overdenking, hoewel de thematiek daartoe toch volop aanleiding geeft. En gek genoeg: hoewel *De dood en de zee* en *Kerst in Paramaribo* twee totaal verschillende voorstellingen zijn, ademen ze eenzelfde sfeer van luchtigheid, ondanks de beklemmende situaties die er de grondslag van vormen.

Het aansnijden van actuele maatschappelijke thema’s op een muzikale, toegankelijke en humoristische manier: zo definiëren de makers het genre van de volksopera, en de genoemde producties beantwoorden wel degelijk aan dat beeld. Naar mijn idee zou Het Volksoperahuis, zonder bang te hoeven zijn de trouwe aanhang te verliezen, best wat meer buiten de lijnen mogen kleuren en iets verder mogen doorschuiven van vrijblijvend naar relevant.

JOS NIJHOF

<http://het.volksoperahuis.nl>
